

Ultimul client

Autor: Thomas Hürlimann

Scriitorul elvețian Thomas Hürlimann s-a născut 1950 în orașul Zug. A studiat Filozofia la Zürich și apoi la Freie Universität Berlin. A scris numeroase piese de teatru, povestiri și romane. Dintre acestea din urmă, *Der große Kater* (Marele Kater; Kater, numele personajului central, înseamnă „motan”, dar și „mahmureală”) a fost ecranizat cu marele actor german Bruno Ganz în rolul protagonistului. Distins cu numeroase premii importante, printre care și Joseph-Breitbach-Literaturpreis (50.000 de euro), Premiul Thomas Mann ș. a., Hürlimann e membru corespondent al Academiei Artelor din Bavaria și membru al Academiei Artelor din Berlin. Operele sale au fost traduse în 22 de limbi.

Sinopsis

Distribuție: 6 f, 8 b

Genul: Comedie (scrisă în „dulcele stil clasic”, dar deloc prăfuit!)

Cu vreo două generații în urmă, familia Frunz și-a construit prestigiul și averea fabricând umbrele. Dar schimbările climatice au redus drastic precipitațiile și, deci, și vânzările de umbrele. Închiderea fabricii nu împiedică însă generația actuală să-și trăiască viața cu o atitudine aristocratică. Sau măcar de „fabricanți”. Gloria apusă e privită cu umor iar realitatea, ca și când n-ar exista. Nici vila, cândva somptuoasă, de pe malul lacului nu mai e ce-a fost. Pe terasă, un unchi matusalemic vegetează într-un fotoliu. Ascultă cu atenția când aude un cântec adus de vânt de pe celălalt mal al lacului. Cei care cântă sunt, desigur, membrii asociației pescarilor amatori. Din care face parte și Fredi Frunz, simpaticul și inimosul personaj (aproape?) principal al piesei. Unchiul ia clopoțelul de pe măsuta de lângă el, plină de flacoane cu medicamente. Sună din clopoțel, dar nu vine nimeni. Sună mai tare. Tot degeaba. Apoi, Anselm (așa-l cheamă pe unchi) închide ochii, clopoțelul îi cade din mână, capul – pe-o parte iar din gură i se scurge un firicel de salivă. Abia atunci, Adrienne iese în fugă, se sperie, o strigă pe Monika, soția lui Fredi Frunz. Satisfăcut de efect, unchiul Anselm deschide ochii, „rânjește”.

Toate astea se-ntâmplă în primele 10 rânduri ale piesei. Acest început caracterizează, însă, întregul text. Un text lung, foarte lung. Nici nu se putea altfel, fiindcă se-ntâmplă o mulțime de lucruri și nimic. Cam ca la Cehov. El descrie, cu un amestec de tristețe și umor, amărăciune și farsă, comedie și un pic de dramă și încă o dată comedie, declinul unei lumi. O lume care pare a se ascunde sub o umbrelă uriașă, care o împiedică să ia act de realitatea cu care personajele ei se află într-un contrast frapant. Ele, personajele, sunt calde, simpatice, pitorești – dar par a trăi într-o altă lume. Cu siguranță, mai bună. De pildă, asociația pescarilor amatori, al cărei staroste moare, caută cu disperare un înlocuitor, deși în lacul care a secat considerabil și acum e o cloacă ce emană o duhoare uneori insuportabilă nu mai trăiește niciun pește. Un nou staroste se va găsi totuși, în persoana unui fost mare actor de la celebrissimul Burgtheter vienez. Asta doar fiindcă insul habar n-are ce i se-ntâmplă de beat ce e. De fapt, un alcoolic, care bate provincia recitând Rilke și seara se-mbată-n bufetul gării, afirmând că-n ziua următoare se va-ntoarce la Viena și va urca din nou pe scena de la Burg...

Comentariul lui Scora

Ultimul client e o comedie în tradiția cehoviană. Se-ntâmplă o mulțime de lucruri mărunte, pline de un haz subminat uneori de melancolia și tristețea care au făcut ca piesele lui Cehov să fie tratate drept drame. (Nu că dramele n-ar exista în viața acestor oameni. Dar ele rămân dedesubt. La suprafață urcă doar haloul lor comic...) Dar nu au loc răsturnări spectaculoase, nu există un final neașteptat. Și nici nu cred că e nevoie de un astfel de final. Piesa e cuceritoare prin constanța curgerii ei și, mai ales, prin umorul situațiilor, al dialogurilor. Și, înainte de toate, prin farmecul personajelor. De care nu ai cum să nu te-ndrăgostești. Și care sunt printre cele mai ofertante pe care și le pot dori actorii. E o piesă la finalul căreia – cel puțin la lectură – te simți cuprins de o mare stare de bine. Pigmentată cu o mică doză de melancolie.

Detalii tehnice

Premiera absolută a avut loc la Schauspielhaus Zürich (considerat a fi teatrul național al Elveției, cel puțin al celei germanofone) în 1990 în regia lui Achim Benning.

În România, piesa nu s-a jucat încă și nici nu știu dacă există vreun teatru dispus să mai producă un text atât de lung. Dar rămâne, nu mă-ndoiesc, măcar plăcerea lecturii. Iar dacă totuși se va monta, va fi o bucurie pentru cei ce vor lucra la ea. Și pentru cei care o vor viziona apoi.

Drepturile de reprezentare aparțin editurii Fischer: S. Fischer Verlage, Katrin Meerkamp (pentru Europa de Est), +49 69 6062 – 308, katrin.meerkamp@fischerverlage.de.

Drepturile asupra versiunii românești: Victor Scoradeț, tel. 0722 408 530, e-mail: vicmarsco@yahoo.de

Mostră text

DR. ELSI Dar vă rog să nu mai spuneți la nimeni că dr. Elsi a făcut afirmația asta. Cunoscut eu mediile. Ne-mi-loa-se. Nu citesc nicio iotă, băieții, dar asta nu-i împiedică să te pună la zid. Bun, recunosc, sunt psiholog pediatru, în calitate asta mă și cheamă mereu în talk-show-urile lor și bineînțeles că li se moaie genunchii când spun lucrurilor pe nume. Incredibil, ce poți să declanșezi cu un termen precum „zoosex”, incredibil!

ADRIENNE Zoosex?

DR. ELSI Cu animale, păsărică. Nu, serios. Succesul meu n-are nimic de-a face cu conținutul, deși bineînțeles că sunt happy că treaba merge, inclusiv pentru editorul meu. Săptămâna viitoare îi dăm drumul în Scandinavia, trebuie să mă duc acolo, of course. Scuze, Monika. Vorbesc tot timpul despre mine. Ai citit-o?

MONIKA Cartea ta?

ADRIENNE Da, sigur că a citit-o.

Înghite în sec.

Când prietena din tinerețe devine celebră peste noapte – sigur că te bucuri.

Înghite. Către DR. ELSI, care se uită la gâtul ei.

Ce vă tot holbați la cutele mele, reptilă ce sunteți?

DR. ELSI Găsiți totul în cartea mea.

ADRIENNE Pardon?

DR. ELSI Un fel de reflex, Adrienne. Când minte, omul înghite în sec. De fiecare dată. Inconștient, firește. Cum am scris acolo: Copilul înghite minciuna pe care tocmai a rostit-o, o-nghite înapoi în corpul său.

ADRIENNE Ce-ați zice de o mică plimbare?

DR. ELSI Fenomenologie, pură fenomenologie. Mărul lui Adam e detectorul de minciuni al corpului nostru. Vreți să mă întrebați ceva, Adrienne?

Arată spre gâtul propriu.

Întrebați-mă. Dacă mint, mă prindeți. Cum vi se pare oferta?

ADRIENNE Vă interesează umbrelele noastre?

DR. ELSI Da.

Înghite.

Oo, am înghițit cumva în sec?

ADRIENNE *deschide umbrela.* Asta-i umbrela-papagal. Când plouă, începe să cârâie. Haideți, copii! Haideți, copii! Ne punem pe malul lacului sub duș – imediat are să cârâie!

DR. ELSI *rămâne locului, privește spre lac; perplexă.* O barcă de cauciuc.

MONIKA Da, într-adevăr.

DR. ELSI Și ăia se plimbă cu barca pe lac?! Bine, dar e –

MONIKA Omul se obișnuiește cu toate, Elsi.

DR. ELSI Ce scârbos, Dumnezeule, îî.

MONIKA Da. Este. Numai că –

Deodată izbucnește în râs.

Arethusa continuă să reziste, iar priveliștea –

Înghite în sec.

e la fel ca înainte.

Înghite în sec.

ADRIENNE Trebuie să vă spun că fiica mea este un partener minunat la patru mâini.

O ia de braț pe DR. ELSI, o cară în casă.

O să cântăm ceva, dumneavoastră ne ajutați la dat pagina. Eu dau ușor din cap și dumneavoastră întoarceți pagina.

ADRIENNE și DR. ELSI ies.

MONIKA *către UNCHIUL ANSELM* Să-i spui lui Freddi să dispară.

ADRIENNE *strigă din casă.* Vii odată?

MONIKA Trimite-l la plimbare!

UNCHIUL ANSELM *dă din cap.*

MONIKA *îi dă un pupic.* Ai trei tablete de ciocolată dacă reușești, patru, cinci!

UNCHIUL ANSELM Jețe.

MONIKA *strigă.* Vin acum! – Da, zece, câte vrei tu.

O să fie beat. Iar Elsi, o știi, ar povesti asta la toată lumea la următoarea aniversare de la absolvire.

Se uită spre lac.

Sunt patru. Încordează-te, mortăciune.

(...)

WERNER *se duce la ușă.* Deschideți.

FRUNZ N-am chei.

WERNER Totuși, cred că sunteți chelnărul.

FRUNZ Dimpotrivă, sunt ultimul client, m-au uitat în căcăstoare.

WERNER *îi dă bani.* Restul e pentru dumneavoastră.

FRUNZ Merci, monsieur. Asta înseamnă că acum dumneavoastră sunteți ultimul client!

Se duce spre sala de biliard.

Poate există pe aici vreo ieșire.

WERNER Ați citat cu adevărat din FRUMOSU'?

FRUNZ -I PURURI ÎNCEPUTUL GROAZEI. În noaptea nunții am pătruns pentru prima oară înțelesul acestei ziceri.

În nișă șade o PERECHE de bătrâni cu bagaj.

FEMEIA Încă un ceai, vă rog frumos.

FRUNZ Poftim! Aici mai sunt oameni...

WERNER În condițiile astea nu poți să te omori! Peste tot oameni. Spectatori! Moartea, domnul meu, e ceva sublim!

FRUNZ Hm. Știți dumneavoastră asta?

WERNER În chip de Brutus, mi-am împlântat spada. În chip de Hamlet, am fost ucis cu spada, o sută de reprezentații, de fiecare dată vândute. Cum să mă înțelegi dumneata pe mine, tinere. Dumneata, cu colica dumată de closet! Să vă spun cum l-am pus să se prăbușească pe Othello al meu, fiți atent. AND SAY BESIDES, THAT IN ALEPPO ONCE, / WHERE A MALIGNANT AND A TURBAN'D TURK / BEAT A VENETIAN, AND TRADUCED THE STATE, / I TOOK BY THE THROAT THE CIRCUMCISED DOG, / AND SMOTE HIM THUS.

Se înjunghie.

FRUNZ *se holbează la* WERNER. Cât sunt de idiot.

WERNER Ce vreți de la mine.

FRUNZ *apucă mâna lui* WERNER. Îmi pare rău, dar, în iureșul evenimentelor, nu am băgat de seamă cu cine am onoarea.

WERNER Oo.

FRUNZ Ați fost cândva pilot, așa-i?

WERNER Nu.

FRUNZ Ba da ba da! O intoxicație cu pește, tot echipajul e neputincios, dumneavoastră în cabină, preluați manșa și aduceți păsăroiul jos în deplină siguranță. Nu erați pilot, aici aveți dreptate, erați un pasager obișnuit, cu toate astea ați rezolvat treaba. Felicitări.

WERNER Vă înșelați.

FRUNZ Cum așa. De trei ori am văzut filmul.

WERNER Pe ăla l-a jucat Hans Lothar. Nu era rău, recunosc.

FRUNZ Nu era rău? Extraordinar a fost!

WERNER Așa.

FRUNZ Da, domnule Lothar. A fost o lovitură. Înaltă clasă! Dumnezeu mare. Și eu, ce tâmpit, cât pe aci să nu vă recunosc. V-ați săturat de glamour? Ei da, ăștia dau mereu vechiturile, nimic nou. Și povestea aia cu pești și avioane – tot omul a văzut-o la un moment dat.

WERNER Lothar e mort.

FRUNZ Cine e mort?

PERECHEA *de bătrâni e înghițită de întuneric, iese. Un marfar se târăște prin gara goală.*